

Doç. Dr. ETHEM BEŞKONAKLI

Türk Nöroşirürji Derneği Başkanı

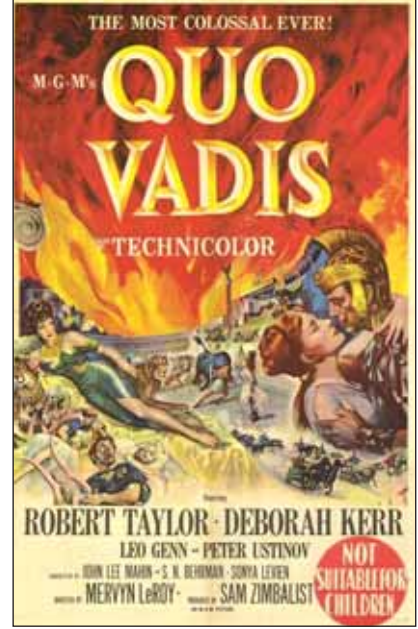
Başkandan

QUO VADİS!*

25. YILINDA TÜRK NÖROŞİRÜRJİ DERNEĞİ

NEREYE GİDİYORUZ!

“Oysa biz hala gerçeği görmezden geliyoruz. Sığınmaya alıştığımız pembe bir tablo var. Kime sorarsak soralım, yetenekli ve pek cevval cerrahlarımızın olduğu tartışılmaz. Hatta öyle akıl almaz fikirlerimiz ve teorilerimiz var ki; hemen hemen çözüm üretemeyeceğimiz hiç bir konu yok. Dünyanın geri kalan bilim insanlarının, gecesini gündüzüne katıp sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan gerçek hekimlerin çabalarının ne önemi var... Biz her şeyin mükemmeliğini biliyoruz”

Derneğimizin önceki başkanı sayın Dr. Mehmet Zileli 2008 yılı Bülten: 19, sayfa 4-7'deki başkanlık yazısının bir yerinde yukarıdaki sözleri söylüyordu. Tamamen katıldığım bu yazıya bazı eklemeler yaparak hem günümüzü hem derneğimizin son durumunu anlatmaya çalışacağım.

Yaşadığımız dünya hızla değişmekte. Sosyal, kültürel ve ekonomik şartların yanısıra değişen doğa koşulları hayatımızı pek çok zaman olumsuz yönde etkiliyor. Küresel ısınmanın kapımızın eşliğini çoktan aşması gibi... Ama halen tedbir almıyor ve gerçeği

görmezden geliyoruz. Oysa insanoğlu bin yıllardır, hayatta kalma mücadelesi verirken, tek başına kendi gücünün onu hayatta tutmaya yetemeyeceğinin farkına çoktan varmıştı. Farkına varmak ve gereğini yapmak akıllı olanların işi...

Pek tabii ki, bu değişim sadece ekonomik ya da çevresel anlamda yaşanmıyor. Yeni Dünya düzeni, beraberinde sanat, spor, bilim ve teknoloji gibi hayatın her alanında değişimi ve rekabeti zorunlu kılıyor. Ülkemiz de doğal ve kaçınılmaz olarak pek çok alanda değişimi ve rekabeti yakalamaya çalışıyor.

*Quo vadis; Türkçe'ye "Nereye gidiyorsun?" olarak çevrilebilecek Latince cümle. İncil'de geçen bu cümle bugün bir atasözü gibi kullanılmaktadır. 1951 yılında aynı isimle bir film çekilmiştir (Resim 1)

Bir hekim ve beraberinde olması gerektiği bir “*bilim insanı*”nın sorumluluğu, sadece hastalarını tedavi etmek değildir elbette. Bir hekim, aynı zamanda, yaşadığı topluma ve ülkesine, hatta insanlık adına taşıdığı sorumlulukları olan bir bilim insanıdır ve başarılı sayılabilmesi için bu sorumluluklarını yerine getirmelidir... Bu noktada, Nöroşirürjiyenin elbette iyi cerrah olmak zorunda olduğu, ancak sadece bir cerrah olmadığı fikrini bir yere not etmeliyiz. Çünkü başarılı ameliyatların uygulanabiliyor olması sadece günümüze mahsus değildir. Yüzyıllar önce Mısır medeniyetlerinde -pek çok alanda olduğu gibi- çağının çok ötesinde olan tıp biliminin günümüze kadar uzanan kalıntıları, Nöroşirürjinin en azından bilinen tarihini ve başarısını gün ışığına çıkarmıyor mu? Binlerce yıl öncesinin başarı kriterlerini günümüzün başarı kriterlerinden farklı tutmak, bırakın günümüzü o yılların hekimlerine pek büyük haksızlık olmuyor mu? Kabul etmeliyiz ki; günümüzün modern tıp anlayışı başarıyı farklı algılamakta ve farklı tariflemektedir.

Başarının günümüz tıbbında göstergesi nedir, ne olmalıdır? Elbette bir cerrahın başarısını sergileyebileceği en muhteşem sahne ameliyathanedir. Gözün gördüğünden fazlasını gördüğü, düşünce, bilgi ve yeteneğin sonsuz harmanına kavuştuğu yegane mekan... **Ancak bir cerrahın kendisini yeteneklerinin zirvesinde hissetmesi, pozitif bilimin başarı kriterleri arasında kendisine yer bulabilmiş değildir.** Hekim ancak ve ancak tüm yeteneklerini ve ufkunu kağıda döktüğü ölçüde başarılıdır. Geleceğin hekimlerine yol gösterebildiği, bilim adı verilen Çin Seddi'ne bir tuğla koyabildiği takdirde başarılıdır. Yol göstermek, ötesinde yol olabilmek ve öncü olabilmek başarının ta kendisidir. Bunun ise tek yolu vardır; o da yapabildiğini ispat etmek, yazmak. Yazabilmek ve dünyaya duyurabilmek...

Bu konuyu ülkemiz Nöroşirürjisi yönünden somut verilerle değerlendirmek zorundayız. Son 9 yılda Nöroşirürji ve Sinirbilim alanlarında dünyanın saygın bilimsel dergilerine bir göz atalım. Ülkemiz adresli yayınlarda sayısal ve daha da önemlisi etki olarak bir düşüş olduğunu görmezden gelemeyiz. Nöroşirürji disiplininin 2 önemli uluslararası hakemli bilimsel dergisi *Journal of Neurosurgery* ve *Neurosurgery* 'de son 9 yıl içinde yayınlanan klinik,

deneysel, editöre mektup ve vaka takdimi gibi toplam 16205 makaleden sadece 204'ü Türkiye adreslidir. Bu sayı, toplam yayın sayısının ancak %1.25'i etmektedir. Etki faktörü göz önüne alındığında daha alt sıralarda yer alan dergilerden *Surgical Neurology*, *Neurological Research*, *Neurosurgical Review* dergilerinde son 9 yıl içinde yayınlanan toplam makale sayısı 4770, Türkiye adresli yayın sayısı ise toplam 244'dur (%5.1). Ancak etki faktörü sıralamasında daha üstlerde yer alan *Stroke* ve *Neuroscience* dergilerinde Türkiye adresli yayın oranı %0,05 seviyesinin üzerine çıkmamıştır. Tabii ki, tek başına önemli olan uluslararası yayın sayısı değildir. Güncel tedavi protokollerini etkileyebilecek yenilikleri içeren klinik çalışmalar büyük oranda çok merkezli araştırmalara ihtiyaç duymaktadır. Bu konuların tartışılabilir olması bile çözüm için atılacak bebek adımlarının ilki olabilir. Bilim ve teknolojiye yön verebilecek etki gücü yüksek çalışmaların, özellikle temel nörolojik bilimler alanında yapılabiliyor olması ise başlı başına ayrı bir tartışma konusudur. Bu tür çalışmalar, ancak ve ancak, farklı disiplinlerin güçlerinin birleştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu durumun genel ve özel sebeplerini ve çözüm yollarını da düşünmek zorundayız. Bu noktada çoğumuzun ortak şikayeti ve başarısızlık sebebi; yeterli donanım, kaynak ve insan gücüne ulaşamıyor olmamızdır. Sorunun temeline inildiğinde asıl nedenin; ne kaynak, ne donanım, ne de insan gücü olmadığı görülemiyor ise bu tartışma burada noktalanmalıdır. Ülkemizde pek çok üniversitenin araştırma laboratuvarlarında ELISA, HPLC, immüno floresans mikroskop, PCR, hücre kültürü donanımı, elektron mikroskop vb gibi teknolojiler mevcut haldedir. Şahsi ihtiraslar ve anlamsız çekişmeler acaba kaç kurumun mevcut olan teknoloji olanaklarının ulaşamıyor olmasından sorumludur? Sorun kaynak ise; üniversitelerin kendi bünyesinde ayrılan araştırma destekleri, çeşitli özel kuruluşların ve her şeyden önemlisi TÜBİTAK kurumunun araştırma projeleri için ayırdığı ciddi ödenekler mevcuttur (Derneğimizin proje destek burslarına başvuru çok azdır. 3 yıldır yapılan patent ödülü duyurularına ise henüz bir başvuru olmamıştır). Ancak bu kaynakları etkin derecede kullanabiliyor olmak için temel şart; güçlü bir hipotez kurabilme yeteneğine sahip ve bu hipotezi ispat etme yollarını biliyor olmaktır. Peki, hangi ulusal kurumlar bu

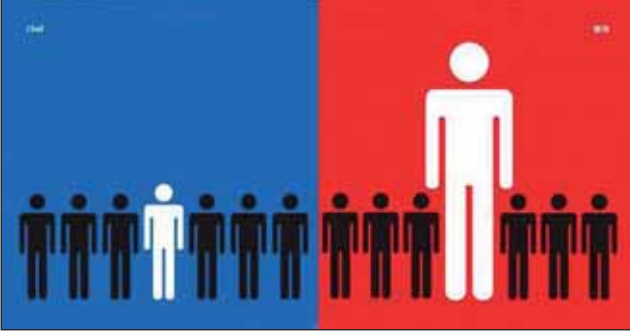
beceriye tam ve istenilen düzeyde verebilmektedir? Hangi ulusal bilim ve yönetim kurumları bunu tam anlamıyla sağlayabilmektedir? Türk biliminin olası öncülerinin ve eğitimcilerin seçimini duygusallık, dost ilişkileri ve çağdışı referans düzeninden kurtaramadığımız, liyakatı ön plana çıkarıp, yayın sayısı, atıf sayısı, h-indeksi gibi uluslararası başarı ölçütlerine dayandıramadığımız sürece uluslararası başarıyı ancak hayal edebiliriz...

Hayal etmeyi bir kenara bırakıp önümüzde mevcut olan başarı öykülerini iyi okumalıyız. Uzak Doğunun her konuda olduğu gibi uluslararası bilimsel araştırma alanında da yükselişi farkedilmektedir. Peki, bu başarının sırrı nedir? Society for Neuroscience (SFN)'nin sonbahar 2006 bülteninde, SFN Başkanı Stephen Heinemann'ın okurlarına mesajı; Amerika Birleşik Devletleri'nin bilim ve teknolojide dünya liderliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu bildirmesiydi. Özellikle bu makalede Çin'e atıfta bulunulmuş, ABD'de ya da Avrupa'da eğitim alıp ülkesine dönen Çin'li bilim adamlarının ülkelerinde bu işi daha yüksekler nasıl taşıyabildiklerinden bahsedilmiştir. Peki, bugün Çin, Singapur, Güney Kore ve Hindistan gibi bilim ve teknolojide liderlik koltuğuna soyunan ülkeler Türkiye'nin çok mu ilerisinde ülkelerdi? Benzer şekilde Türk bilim insanları, ABD ve Avrupa'nın pek çok öncü merkezlerinde eğitim almadılar mı? Peki, bu tecrübenin yüzde kaç kurumsal faaliyete dönüştürülebilmiştir? Kuşkusuz bu soruya cevap, bazı bilim adamlarımızın gerekenleri yaptıkları, en azından yapmaya çalıştıkları şeklinde olabilir. Ancak zannedersem bilgisayarın başına geçtiğimizde klavyeden daha çok fare'yi kullanıyoruz ve bilgiyi üretmiyor, tüketiyoruz. Tersine geçerli olup klavyeyi daha çok kullandığımız zaman herhalde sorunların birçoğundan kurtulup üretilenleri tüketen değil, üreten bir toplum haline geleceğiz... **Ancak özellikle ülkemizde son zamanlarda yaşanan ve hekimler başta olmak üzere tüm bilim insanlarının şevk ve azminde çöküntüye yol açan politikalar herhalde bu dilekelerimizin gerçekleşmemesi için birçok nedeni içermektedir!**

Tüm bu saydığımız genellemeleri kendi bilim ve meslek alanımıza yönelik olarak sorguladığımızda benzer sorunlarla karşılaşabilmekteyiz. **Bu durumdan mesleki örgütümüzde 2 sene başkan yardımcılığı, 2**

senedir de başkan olarak görev aldığım için elbette bende sorumluyum. Ancak grubumuzun gerçek bir sivil örgüt (sosyete) bilincine erişmesi bir süreç işidir ve her şeyi jakoben bir tarzla yerle bir etme yerine bilinçlilik halini giderek arttırarak çözümlerin daha iyi bir yol olduğu kabulünden kaynaklandığı düşünülmelidir. Kaldı ki bizler henüz kişisel kavgalarımızı bile dernek ortamına taşımayı bir ayrıcalık ve güç kazanımı zanneden düşüncelerden bile arınabilmiş değiliz. Kurul ve grup çalışmalarında isminin yer almasını hararetle isteyen bazı üyelerimizin hiçbir toplantıya katılmadığını, hiçbir iletiye cevap bile vermediğini gördük. 'Maalesef kurultay ortamına gelen bazı üyelerimizin kurultaya hiç katılmadığını biliyoruz!' Ne yapalım? Abraham Maslow'un "**ihtiyaçlar hiyerarşisi**" teorisini burada bir defa daha hatırlatmak istiyorum. Ayrıca yukarıda sayılan bazı sorunlar sadece camiamızla özel değildir ve gerçek otorite olmadığımız sürece ülkemizin bilim ve mesleki süreçlerine yön veren kurumların sorunlarından bağımsız olmamız da düşünülemez. Ancak bu durum çokta gariptenmemelidir. Daha önceki yazılarımda belirttiğim gibi (Bülten 14, Ocak 2007, sayfa 33-36, "**Takım Ruhu ve Takım Çalışması Üzerine...**" ve Bülten 17, Ekim 2007, sayfa 33-38 "**Yolumuz Uzun; Değişim, Gelişim, Kurumsallaşma ve Kurum Kültürü Üzerine**) tüm sosyolojik grupların geçirdiği süreçleri er veya geç bizlerde geçireceğiz. Hedef öncelikle kendi kişisel bilinçliliğimizi arttırmamız, ben değil biz diyeceğimiz grup bilincine erişmemiz, dönemsel süpermenliklerden vazgeçmemiz ve takım çalışmasına olabildiğince ulaşmamız olmalıdır. Grubumuzun yönetim tarzında süreç içinde değiştirmemiz, yönetim anlayışından yönetim sistemine geçmemiz ve böylece herkesin bir şekilde etkinliklere katılımının sağlanması gereklidir. Tek kişilik üst yetkiler gerçek kurumsallaşmayı engelleyen yönetim tarzlarından olduğu bilinmelidir (Resim'2'de mavi alan: ideal yönetim şeması). Yönetim görevi talep edenlerin de sadece ismi geçsin diye değil, görevlere uygun donanımlara sahip olarak bu taleplerde bulunması gerekmektedir.

Tüm bu saydığım genel ve özel olumsuzluklara karşın Türk Nöroşirürji Derneği 25. yılında hem ülkemizde hem de Dünya'da örnek alınabilecek gelişim süreçlerine de ulaşmıştır. Bunları 3 ana

Resim 2

başlıkta toplayabiliriz:

A- Bilimsel örgütlenme: Tüm gruplarımız sempozyumlarını yılda en az bir kez yapmakta ve bültenlerini çıkarmaktadır. Spinal Cerrahi öğretim ve eğitim grubumuz başta olmak üzere bazı gruplarımız birçok şehrimizde aylık toplantılar yapmaktadır. Yerel toplantılarımızla birlikte yılda 50 civarında toplantı düzenlemekteyiz. Yeterlik çalışmaları sözlü sınav aşamasındadır ve birçok uzmanlık derneğine danışmanlık yapılmaya konumuna gelmiştir. Yeni TUK yönetmeliğinde görüşlerimizi dikkate alınmamasına karşı çalışmalar yapılmakta ve yeni müfredat ve rotasyon programı çalışmaları halen devam etmektedir.

B- Mesleki örgütlenme: Önceki senelerde doğal olarak dernek gündeminde hiç yer almayan SGK, Sağlık Bakanlığı, SUT ve performans çalışmaları ve ilişkileri önemli çalışma alanlarından birisi olmuştur. Mali ve hukuk düzenlemelerimiz sayesinde otomatik işleyen verimli-kayıpsız bir mali yapıya kavuşulmuştur.

C- Sosyal sorumluluk Projeleriyle sivil-aydın örgütlenmesi: Yukarıda da bahsettiğim gibi bizler sadece "cerrah" değiliz. Bu toprakların aydını olarak bir şeyler yapmamız ve sadece kendi işlerimizi değil toplum yararına bazı çalışmaları da yapmamız gereklidir. "Ne olduğunuz önemli değildir, nasıl algılandığınız önemlidir!" sözünü rehber edinerek,

topluma ve en azından benzer gruplara önderlik edecek çalışma düşüncesine de ulaşacağımızı zannediyorum. Böylece kurumlar ve toplum düzeyinde "Beyin Cerrahi" marka algılanması da güçlenecektir. Bu çalışmalar henüz başlangıç aşamasında olmasına rağmen önemli adımlar atılmıştır. Bir anda hepsinin olup tamamlanması tabii ki mümkün değildir. Bu çalışmaların ileriki yönetimler tarafından devam ettirilmesi önemli gördüğüm önerilerimden birisidir.

Derneğimiz 2017 Dünya kongresine adaylık için çalışmalar yapmaktadır. Bu nedenle uluslar arası ilişkilerini arttırmıştır. Ekim 2009 da İstanbul'da "Karadeniz Ülkeleri Nöroşirürji Kongresi" düzenlenmiş 10 ülke misafir edilmiştir. Nisan 2010 da ise yine İstanbul'da "Birinci Orta Doğu Nöroşirürji Sempozyumu" düzenlenecektir ve 21 ülke misafir edilecektir. Mayıs ayındaki kongremizde Kore'li kardeşlerimizle 2. ortak toplantımızı yapacağız. 2012 Yılında "Asya-Pasifik Nöroşirürji Kongresi" düzenleyeceğiz. Bu toplantılarla sadece Dünya Kongresi desteği hedef alınmamıştır. Türk Nöroşirürjisinin bilimsel-insan gücü tanıtımı, donanımlarının tanıtımları ve önümüzdeki süreçlerde bu bölgelerden sağlık turizmi hareketlerinden üyelerimizin, hastanelerimizin ve sonuçta ülkemizin pay alması da hedeflenmektedir.

Sonuç olarak bazı olumsuzlukları da dile getirmekle birlikte bu olumsuzlukların bizlerden kaynaklanmadığını düşünüyorum. Türk Nöroşirürji grubu ve onun tek ve güçlü kurumu olan Türk Nöroşirürji Derneği sadece ülkemizin değil özellikle yakın çevre olmak üzere Dünya'da önemli bir konuma ulaşmıştır. Gelecek yöneticilerin bu konumu daha ileri götürmesi ve **yönetimi değil yönetişimi** hayata geçirmesi dileğiyle 25. yılımız hepimize kutlu olsun...